

Russisch-orthodox Een traditie in omvorming

door Leo van Leijzen

‘Russisch-Orthodox. Een traditie in omvorming’ is het motto van de Zondag voor de Oosterse Kerken op 6 mei 2012. Het bergt enkele betekenissen in zich. Wat is ‘Russisch-Orthodox’ en wat ‘omvorming’?

Met ‘Russisch-Orthodox’ wordt allereerst het patriarchaat Moskou bedoeld. Dat heeft gezag over de Orthodoxe Kerk in Rusland, maar traditiegetrouw ook over die in landen van de vroegere Sovjet-Unie. Verder vallen vele parochies in de westerse emigratie eronder, in Nederland o.a. in Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Nijmegen. Daarnaast zijn er Orthodoxe Kerken die uit de Kerk van Rusland zijn voortgekomen, maar niet meer onder haar gezag vallen. Naast enkele ‘behoudende’ Orthodoxe emigrantenkerken, betreft het hier in Nederland vooral het Russisch-Orthodox Aartsbisdom van Parijs, dat valt onder het Oecumenisch patriarchaat van Constantinopel. Het heeft parochies in Breda, Deventer en Sint-Hubert.

Een traditie in omvorming: transfiguratie

De subtitel ‘Een traditie in omvorming’ van ons motto heeft een dubbele betekenis. We beginnen met de voornaamste. Omvorming is dan een transformatie op een diep niveau van het menselijke leven: geestelijke omvorming. Geestelijk is hier niet bedoeld als iets apart ten opzichte van het lichamelijke, maar als ‘omgevormd door de heilige Geest’. Die ‘geestelijke’ omvorming betreft de héle mens, dus ook in zijn lichamelijke. We zien dat heel goed terug in de evangelieverhalen van Jezus’ Gedaanteverandering op de berg (de

nabijbelse traditie noemt die berg ‘de Tabor’). Jezus’ gedaante wordt – met name in zijn lichaam – op een lichtende wijze veranderd, ten overstaan van drie apostelen. In de bijbel wordt Jezus zelf getransfigureerd. In de latere Griekse traditie, en daarmee ook die van Rusland, wordt het Transfiguratieverhaal zo uitgelegd dat het eigenlijk de leerlingen zijn die worden omgevormd. Christenen zijn in navolging van de apostelen geroepen tot een zelfde ‘transfiguratie’, tot omvorming van hun hele leven in Gods licht. In de Orthodoxe Kerk, ook in die van Rusland, heeft de roeping van de transfiguratie van de mens altijd een belangrijke rol gespeeld. Dat is de eerste betekenis van ‘Een traditie in omvorming’.

Deze traditie baseert zich op het adagium van enkele Griekse kerkvaders: ‘God is mens geworden, opdat de mens goddelijk moge worden’. Deze ‘vergoddelijking’ roept wel eens misverstanden op, alsof zo aan de mens op onrechtmatige wijze een goddelijke status wordt toegekend. Zo’n aanmatiging is de kern van het zondevalverhaal in Genesis. Maar de ‘vergoddelijking’ uit de Orthodoxe traditie gaat niet over de mens die zelf god wil zijn en de ware God van de troon wil stoten. Ze gaat over God die deze mens ondanks zijn afgekeerdheid van God (Adams zonde) op Zijn eigen wijze toch het goddelijke leven aanbiedt. Op dat aanbod moet je, vrij vertaald, als mens wél ingaan.

Inhoudsopgave

■ **Pag. 1-2**
Russisch-orthodox – Een traditie in omvorming
De zondag voor de Oosterse Kerken richt de focus op de omvormende kracht van het christelijk geloof.

■ **Pag. 3-4**
Oecumene door orthodoxe ogen v. Theodoor van der Voort gaat in een interview in op de opstelling van de Russisch Orthodoxe Kerk ten aanzien van oecumene.

■ **Pag. 5**
Oud-katholiek en Rooms-katholiek
Peter-Ben Smit, oud-katholieke hoogleraar in Utrecht, brengt uitdagingen en mogelijkheden in kaart.

■ **Pag. 6**
Afscheid mgr. Jan van Burgsteden als bisschop-referent voor oecumene
Vertegenwoordigers van de Raad van Kerken en andere instellingen bedankten bisschop Jan voor zijn inzet en betekenis voor de oecumene in Nederland.

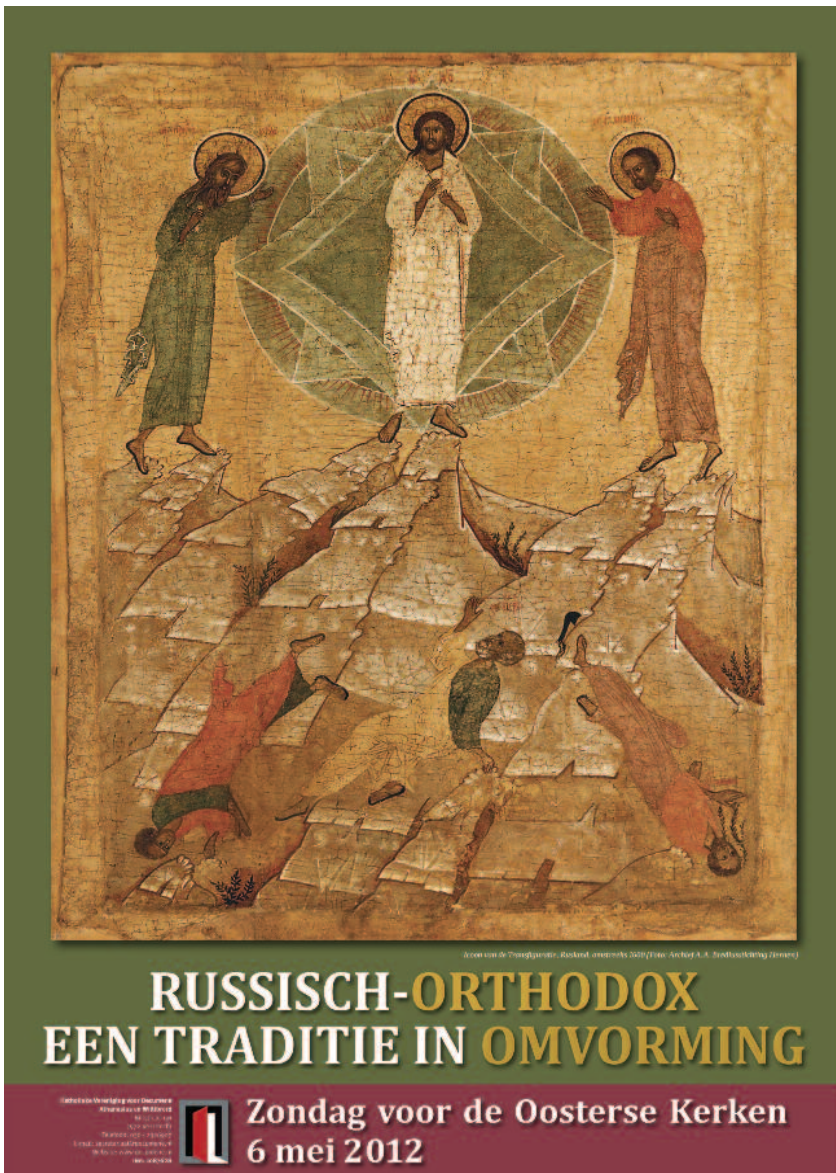

■ **Pag. 7**
Gebed, geloofsgesprek en naastenliefde centraal
Mgr. dr. Hans van den Hende legt uit waaraan hij als bisschop-referent voor oecumene prioriteit zal geven.

■ **Pag. 8**
Berichten: serie icoonkaarten omvorming, aankondiging studiedagen en vernieuwde website.

Een traditie in omvorming: kerken in een veranderingsproces

De kerken van de Russisch-Orthodoxe traditie zijn ook zelf onderhevig aan ingrijpende veranderingen. Dat is de tweede betekenis van de subtitel van het motto van deze Zondag voor de Oosterse Kerken.

Het patriarchaat Moskou is sinds de val van het communisme volop in beweging. Toen de kerk vrij werd, ging er in de Orthodoxie van Rusland een heleboel veranderen. Op gebied van oecumene, verhouding Kerk-Staat, liturgie, sociale verantwoordelijkheid. Niet alle verandering zal door iedereen als verbetering zijn gewaardeerd, maar de dynamiek zit er goed in.

Het uit de Russische Orthodoxie voortgekomen Russisch-orthodox Aartsbisdom van Parijs is een kerk binnen een volledig westerse context waar ook veel in beweging is. ●

Project - Sociale media en orthodoxie

Op initiatief van v. Georgi Kotsjetkov is in Moskou een beweging van kleine orthodoxe broederschappen ontstaan die zich toelegt op de verdieping van het religieuze leven en de dialoog. De beweging maakt gebruik van de sociale media en beschikt over een mooie, interactieve website (www.psemb.ru). De site biedt kerkelijk nieuws en catechetisch materiaal, maar is ook een plaats waar discussies gevoerd worden over actuele maatschappelijke en ethische onderwerpen. Aan een aantal activiteiten wordt ook door katholieken en protestanten deelgenomen. Vooral nog is de site volledig in het Russisch, een Engelse versie is in voorbereiding. Dat is van belang om met vrienden over de hele wereld te kunnen communiceren. Een uitvoeriger bericht over deze beweging is te vinden op de website www.oecumene.nl. Op de Zondag voor de Oosterse Kerken vraagt de Katholieke Verenging voor Oecumene steun om de Engelse versie van de website te realiseren. U kunt het project steunen met een gift op rekening 1087628 o.v.v. Project sociale media en orthodoxie.

Daarop zijn de grote stromingen van het Jezusgebed gebaseerd. In het voortdurende gebed tot Jezus worden men omgevormd in het Taborlicht. De grote theologische beslissingen zijn voor Rusland genomen binnen de Orthodoxe Kerk van Byzantium, ook als het over het Jezusgebed gaat. Maar de Russische Orthodoxie heeft in haar eigen traditie die theologische beslissingen vruchtbaar gemaakt in een doorleefde spiritualiteit van Transfiguratie en Jezusgebed. De beweging van het Jezusgebed nam er een hoge vlucht. Dit kwam ook door de Dobrotoljoebië, de Slavische versie van de Philokalie, de beroemde Griekse bloemlezing van spirituele auteurs van het christelijk Oosten. Transfiguratie slaat niet alleen op de omvorming van de individuele mens. Ze betreft héél de kosmos die naar goed bijbels begrip (zie brieven van Paulus) mag delen in de verlossing. Deze 'vergoddelijking' van heel

de schepping is vooral uitgewerkt door Maximus Confessor, die als Griekse kerkvader natuurlijk ook in de Russische Orthodoxie gelezen werd. De vergoddelijking is pas voltooid op het einde der tijden, maar wordt ook nu al gedeeltelijk gerealiseerd. Dat heeft ook consequenties richting de eigen samenleving. Is het toevallig dat het dialoogproject van vader Georgij Kotsjetkov de Broederschap van de Transfiguratie heet? Een Russische touch wat betreft de vergoddelijking van de hele kosmos vinden we misschien terug in Dostoevski's 'De broers Karamazov'. Daar houdt de starets Zosima een lofredde op de schepping die doet denken aan het diepe mededogen van Izaak de Syriër voor heel de schepping. Het lijkt niet toevallig dat Izaak de Syriër, die leefde in de 8^e eeuw in Irak, een auteur is in de Dobrotoljoebië en ontzettend populair in spirituele milieus van orthodox Rusland.

Oecumene door orthodoxe ogen

door Geert van Dartel

Vader Theodoor van der Voort is priester van de Russisch Orthodoxe Kerk. Tijdens zijn studie scheikunde in Groningen aan het begin van de jaren zeventig kwam hij in aanraking met de Orthodoxe Kerk. Hij trad toe tot de Orthodoxe Kerk en studeerde na zijn studie scheikunde theologie aan de Geestelijke Academie in Leningrad. Hij werd in 1982 tot priester gewijd. Hij was o.a. verbonden aan het Interuniversitair Instituut voor Missiologie en Oecumena, werkte voor de Europacommissie van de Protestantse Kerken in Nederland en daarna voor Kerk in Nood/Oostpriesterhulp in Duitsland. Momenteel is hij leraar scheikunde aan het Gymnasium Apeldoorn en priester van de Petrus en Paulusparochie in Deventer. Deze parochie behoort tot het Russisch orthodoxe aartsbisdom van West-Europa, met zetel in Parijs, onder het patriarchaat van Constantinopel.

Mensen staan voor de kerken in de rij. De pelgrimages naar kloosters bloeien. Ik was aangenaam verrast door het grote aantal jongelui in de kerk.

Anderzijds heeft de Kerk de ondergang van de Sovjet Unie als een drama ervaren en nog steeds niet aanvaard. De Russisch Orthodoxe Kerk is de enige institutie die de structuur uit de Sovjettijd behouden heeft. De Kerk met metropolieën o.a. in Kazachstan, Wit-Rusland en Oekraïne staat onder centrale leiding van Moskou. Moskou wil de eenheid

v. Theodoor, wat betekent 'oecumene' voor de Russisch Orthodoxe Kerk?

Er zijn betere tijden geweest, maar ook slechtere. De nieuwe Patriarch Kyrill is een leerling van wijlen metropoliet Nikodim die oecumene een warm hart toedroeg. De patriarch kan niet alles alleen, maar hij kan wel sturen. Momenteel is er een grote vrijheid en openheid in Rusland. Mensen kunnen zich vrij uitspreken en naar het buitenland reizen. De Russisch Orthodoxe Kerk is er vooral op gericht om de belangen van Russen in het buitenland veilig te stellen. Daarbij gaat het onder andere om gebouwen die uit de tijd van de Tsaren dateren en die men graag terug wil hebben. De tweede man van de Russisch Orthodoxe Kerk, metropoliet Hilarion van Volokolamsk, heeft in Oxford gestudeerd. Hij is nu het hoofd van de afdeling voor externe betrekkingen en was voorheen verantwoordelijk voor de contacten met andere kerken. De Russisch Orthodoxe Kerk streeft naar goede betrekkingen met andere kerken voor zover dat past binnen haar eigen belangen.

Heeft oecumene prioriteit voor de Russisch Orthodoxe Kerk?

Op dit moment liggen de prioriteiten van de Russisch Orthodoxe Kerk niet bij oecumene. De Kerk bevindt zich nog steeds in de fase van de wederopbouw. Na 1990 zijn veel kerken en

◆ v. Theodoor van der Voort in zijn kerk in Deventer (foto: Roely Oldenhuis)

kloosters teruggegeven. Mede met steun van bedrijven en rijke Russen wordt de kerk weer opgebouwd. De heropstanding van de Russisch Orthodoxe Kerk is de belangrijkste prioriteit. De Russisch Orthodoxe Kerk doet het erg goed. Ik merkte dat bij mijn laatste bezoek aan Petersburg,

van de kerk behouden en wijst het streven naar autocephalie (onafhankelijkheid) in b.v. Oekraïne beslist af. In de oecumenische relaties ligt de prioriteit bij de pan-orthodoxe oecumene. Een belangrijke stap vooruit was het herstel van de *communio* met een deel van de Russisch Ortho-

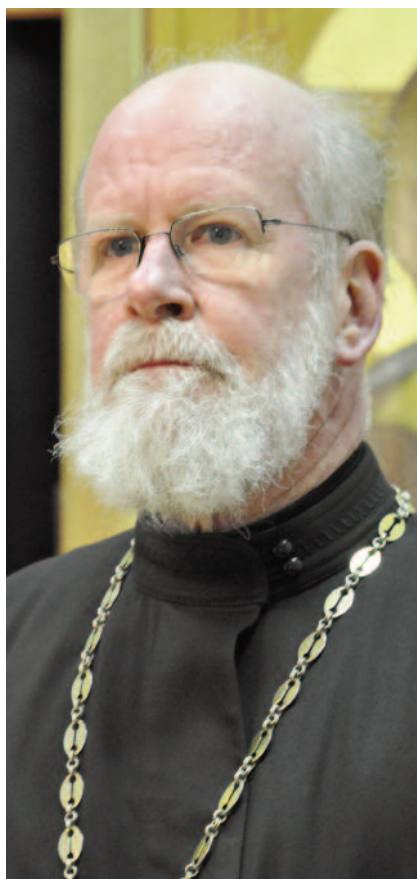
doxe Kerk in het Buitenland. Ook de relaties met het Russisch Orthodoxen jurisdictie onder het patriarchaat van Moskou Constantinopel zijn goed. Zelfs ondanks de processen over de kerkgebouwen die het exarchaat van deze jurisdictie onder Constantinopel verloren heeft.

Binnen de orthodoxie heeft het patriarchaat van Moskou groot gewicht. De Russisch Orthodoxe Kerk is groter dan alle andere orthodoxe kerken bij elkaar.

Hoe ligt de verhouding tot de Rooms-katholieke Kerk?

De situatie is rustiger geworden. De huidige paus is geen Pool, maar een Duitser die groot belang hecht aan contact met de orthodoxie. De huidige patriarch onderkent dat. Er zit meer muziek in oecumene dan in de tijd van patriarch Alexis en paus Johannes Paulus. De lucht is opgeklaard. De Orthodoxe en de Rooms-katholieke Kerk zijn zeer verwant; zowel in de kerkstructuur als in het centralisme en het machtsdenken.

Het gaat er de Russisch Orthodoxe Kerk om dat de Russisch Orthodoxe Kerk opbloeit en van de contacten profijt heeft.

◆ v. Theodoor van der Voort
(foto: Roely Oldenhuis)

Hoe kijkt het patriarchaat van Moskou naar protestantse kerken?

Voor de protestantse kerken ligt het een stuk moeilijker. In de loop der jaren zijn er op hoog theologisch niveau heel goede contacten geweest. Maar al in de jaren negentig zijn er verschillende orthodoxe kerken, zoals de Georgische, uit de oecumenische beweging gestapt. Daar moeten de andere orthodoxe kerken rekening mee houden.

Onder andere de benoeming van vrouwelijke bisschoppen in de Lutherse-Evangelische Kerken en de inzegening van relaties tussen partners van hetzelfde geslacht liggen heel gevoelig in de orthodoxie en kunnen reden zijn om contacten op te schorten. Dat deed zich enkele jaren geleden ook voor toen bisschop Margot Kässmann gekozen werd tot voorzitter van de EKD.

Daarbij komt dat het protestantisme in Rusland een kleine minderheid is, te vergelijken met orthodoxen in Nederland.

De Russisch Orthodoxe Kerk heeft ook intensieve contacten met de Oud-katholieke Kerken onderhouden.

Met de oud-katholieken is inderdaad over alle belangrijke zaken gesproken en vergaande overeenstemming bereikt. Toch heeft dat geen vervolg gekregen. Het is als een nachtkaars uitgegaan. Toen de oud-katholieken overgingen tot de wijding van vrouwen was er voor de Russisch Orthodoxe Kerk geen ander excuus meer nodig om het toenaderingsproces te laten verzanden. Russen kunnen heel bot zijn, maar blijven in dit soort gesprekken heel erg beleefd. De afwijzende houding blijkt uit het gegeven dat er niets meer gebeurt.

In Nederland worden orthodoxen serieus genomen en genieten veel respect. Hoe gaan jullie om met de belangstelling van katholieken in Nederland voor de orthodoxie?

Het is waar dat orthodoxen in Nederland doorgaans positief benaderd en serieus genomen worden. Ook de pers is doorgaans positief. We hebben geen reden tot klagen daarover. De contacten met de andere kerken in Nederland zijn goed. Er komen veel protestantse en katholieke groepen naar Deventer om onze kerk te bekijken. Mensen willen

graag de iconen zien. De kerk ademt wat uit: de muziek, de iconen, de wierook. We zijn een vierende kerk. De Orthodoxe Kerk heeft veel te bieden. Voor een aantal mensen is dat erg aantrekkelijk. Onlangs heb ik nog iemand van 88 jaar in de Orthodoxe Kerk opgenomen. Via haar Bulgaarse hulp, een dochter van een priester, was zij in onze kerk terechtgekomen. Zij werd getroffen door de schoonheid van de liturgie.

Worden katholieken die overgaan naar de orthodoxe kerk opnieuw gedoopt?

Nee, bij ons niet. Wel op Athos waar als regel wordt toegepast dat christenen die opgenomen willen worden in de Orthodoxe Kerk gedoopt moeten worden. In de orthodoxie wordt anders tegen de sacramenten aangekeken dan in de Rooms-katholieke Kerk. Een juridische benadering van de sacramenten druist in tegen alles waar de orthodoxie voor staat. Wij zijn overigens heel voorzichtig met de toelating van katholieken tot de communie. We wijzen ze terug. Daar mag de Rooms-katholieke Kerk blij mee zijn. Het aantal rooms-katholieke priesters in Salland is schrikbarend teruggelopen. Ik zou het immoreel vinden als wij daardoor katholieken zouden aantrekken. De vraag heeft zich al voorgedaan.

Kent de orthodoxie bewegingen en gemeenschappen met een passie voor de eenheid van de Kerk zoals in het Westen b.v. Taizé en Chevetogne?

Dergelijke organisaties bestaan in de orthodoxie niet. Het zijn personen die een voortrekkersrol spelen. Het is belangrijk om niet te ver voor de muziek uit te lopen omdat je anders ernstig je hoofd stoot zoals bijvoorbeeld v. Zinon uit Pskov is overkomen nadat hij in zijn klooster deel had genomen aan een Eucharistieviering van zijn katholieke gasten uit Argentinië. In de jaren zeventig waren er op de Geestelijke Academie in Leningrad nog regelmatig gezamenlijke diensten met katholieken en baptisten. Dat is nu niet meer het geval ook omdat in Rusland in de diensten alleen het kerkslavisch gebruikt mag worden. Voorlopig zullen we het met kleine stapjes voorwaarts moeten doen. ●

Oud-Katholiek en Rooms-Katholiek

Uitdagingen en mogelijkheden

door Peter-Ben Smit

De dialoog tussen de rooms-katholieke en oud-katholieke kerken op internationaal niveau en nationaal niveau heeft de afgelopen jaren enige belangrijke en verrassende impulsen gekregen.

De impulsen zijn zo verrassend omdat ze laten zien wat er allemaal mogelijk is, of zou kunnen zijn, op theologisch en kerkelijk gebied in een relatie tussen twee kerken waarvan velen dachten dat ze hopeloos verzand was. In deze bijdrage van de oud-katholieke hoogleraar Peter-Ben Smit gaat het om een reflectie op de mogelijkheden tot samenwerking en de gezamenlijke uitdagingen van katholieken in Nederland.

De impulsen hebben de vorm van twee oecumenische dialogen die in de afgelopen tien jaar gevoerd zijn: In Nederland publiceerde de Katholieke Vereniging voor Oecumene in 2002 het rapport *Het gemeenschappelijke erfgoed in vreugde delen* van een op verzoek van de vereniging tot stand gekomen bilaterale consultatie.¹

Op international niveau, en wel op grond van een concreet initiatief van de Pauselijke Raad voor de Bevordering van de Eenheid der Christenen werkte de *Internationale Römisch-katholische – Altkatholische Dialogkommission* (IRAD) van 2004-2009 aan een rapport dat onder de titel *Kirche und Kirchengemeinschaft* verscheen (Nederlandse vertaling *Kerk en kerkelijke gemeenschap* in: *Kerkelijke Documentatie* 37:9-10 [2009], 241-298).

Over deze internationale dialoog publiceerde de vereniging begin 2012 de goed toegankelijke brochure *Op weg naar verzoening en genezing* van Geert van Dartel en Ton Scheer.

Beide rapporten doen verschillende concrete aanbevelingen over de mogelijkheden die er voor samenwerking zijn. Deze zullen hier kort gepresenteerd worden.

Gemeenschappelijk erfgoed

Het gemeenschappelijke erfgoed in vreugde delen geeft, nadat verschillende theologische en historische verschillen zijn geïnventariseerd, gecontextualiseerd, en binnen een breder theologisch en ecclesiologisch kader zijn gesteld, in het slothoofdstuk een uitvoerige opsomming van de mogelijkheden tot samenwerking. Deze mogelijkheden worden ingeleid met een formulering over de gemeenschappelijke opdracht van beide kerken in Nederland om in deze tijd gestalte te geven aan het Evangelie.

In het rapport wordt op grond van de overeenstemming in het verstaan van Kerk en ambten een lans gebroken voor wederkerige deelname aan elkaars geestelijke erfgoed (40).

Regelingen die de Rooms-katholieke Kerk heeft getroffen voor leden van de Orthodoxe Kerken zouden ook moeten kunnen gelden voor de leden van de Oud-katholieke Kerk. Ook stelt het rapport voor om gezamenlijk richtlijnen voor pastorale samenwerking op te stellen en ook op andere terreinen van het kerkelijk leven samenwerking te zoeken. In de Oud-katholieke Kerk werd dit studierapport positief ontvangen. Een officiële Rooms-katholieke reactie op het rapport bleef echter uit.

IRAD-rapport

Het internationale rapport *Kerk en kerkelijke gemeenschap* stelt eveneens vast dat er een fundamentele overeenstemming bestaat in de opvatting over de Kerk. In het rapport worden echter geen aanbevelingen gedaan ten aanzien van de pastorale samenwerking of het delen in elkaars geestelijk erfgoed. Het bepleit dat er allereerst gewerkt wordt aan een verzoening en genezing van pijn uit het recente en verdere verleden:

Een weg naar een gemeenschappelijke toekomst – waarop uiteraard ook analoge wegen met andere Kerken uitkomen – is er slechts, als daarbij ook samen datgene wordt verwerkt, wat in

het recente maar ook in het verre *verleden* vervreemding heeft veroorzaakt en wonden heeft geslagen. Dit aan te pakken met de nodige openheid en gevoeligheid zonder evenwel het doel uit het oog te verliezen, zou een opdracht kunnen zijn voor de nog op te richten bilaterale werkgroepen op nationaal niveau. (*Kerk en kerkelijke gemeenschap*, p. 269).

Gemeenschappelijke opdracht

De gemeenschappelijke opdracht van de twee kerken, is, zoals *Het gemeenschappelijke erfgoed in vreugde delen* aangeeft, het geloofwaardig vormgeven van het Evangelie in onze tijd. Aan de ene kant zijn er goede mogelijkheden op het gebied van praktische samenwerking en het gemeenschappelijk vieren, tegelijkertijd is het van groot belang de wonden uit het verleden te laten genezen en de relatie op die manier te verbeteren. Voor dat laatste is gemeenschappelijke studie en verdere ontwikkeling van de gedeelde traditie nodig ook door geloofsverdieping en toerusting in het kader van studiedagen, volwasseneneducatie, of retraites op verschillende kerkelijke “niveaus”, dan wel de geestelijke, academische en postacademische vorming van theologen en ambtsdragers, wellicht inclusief een deel van de ambtsopleiding. ●

¹ www.oecumene.nl/oecumene/Bestanden/2004%20Gezamenlijkerfgoed%20in%20vreugde%20delen.pdf

Bisschop Jan van Burgsteden draagt referentschap voor oecumene na elf jaar over

door Geert van Dartel

Met een gebedsdienst in de Byzantijns-katholieke traditie (moleben) en veel hartelijke woorden over hun toewijding aan de oecumene werd op 23 februari afscheid genomen van Mgr. Jan van Burgsteden, referent voor oecumene en de Oosterse Kerken, en zijn beleidsmedewerker drs. Pieter Kohnen.

Mgr. Jan van Burgsteden heeft het referentschap voor oecumene en de Oosterse Kerken namens de Bisschoppenconferentie elf jaar behartigd. Zo'n 60 mensen uit de kring van de Raad van Kerken in Nederland, de Evangelische Alliantie, de Pinksterkerken, het Byzantijns Netwerk Nederland en de Katholieke Vereniging voor Oecumene waren op 23 februari voor zijn afscheid in Utrecht bijeen. In zijn afscheidstoespraak benadrukte Van Burgsteden dat 'de spirituele oecumene de meest efficiënte vorm van oecumenisch werk is'. Hij riep zijn gehoor op om bij het werken voor de eenheid altijd ruimte te laten voor de werkzaamheid van God en niet alles zelf in handen te willen nemen. Als hoogtepunten van zijn referentschap noemde hij de ontmoetingen met de Oosterse Kerken in Nederland, het oecumenische diner met de leiding van de Pro-

◆ Pieter Kohnen en Henk van Hout (foto: Marlou Smit)

◆ Mgr. Jan van Burgsteden (foto: Marlou Smit)

testantse Kerk in het museum *Onse Lieve Heer op Solder* en de oecumenische ontmoetingen met vertegenwoordigers van de Evangelische Alliantie en de Verenigde Pinkster- en Evangelie Kerken. Vanwege de financiële situatie was de Rooms-katholieke Kerk in zijn ambtsperiode genoodzaakt de financiële bijdrage aan de Raad van Kerken drastisch verlagen. Van Burgsteden verklaarde dit zeer te betreuren, maar wees ook op de onvermijdelijkheid van deze beslissing. 'Dat neemt echter niet weg dat de Rooms-katholieke Kerk in Nederland de oecumenische samenwerking ten zeerste toegedaan blijft.' Mgr. dr. Hans van den Hende neemt het referentschap voor oecumene en de Oosterse Kerken van hem over.

De voorzitter van de Raad van Kerken, Henk van Hout, bedankte mgr. J. van Burgsteden en Pieter Kohnen voor hun inzet voor de Raad van Kerken in Nederland: 'U hebt, mgr. van Burgsteden, het geloofsgesprek weer op de agenda van de Raad van Kerken gezet'. Ook memoreerde Van Hout het initiatief

van Van Burgsteden tot een breed oecumenisch overleg over de wederzijdse dooperkenning waarbij ook Baptisten en Pinkster- en Evangeliekerken betrokken werden. Waardering en dank gingen ook uit naar Pieter Kohnen die tien jaar lang het woordvoerderschap van de Bisschoppenconferentie combineerde met een beleidsfunctie op het gebied van de oecumene. Van Hout prees zijn veelzijdigheid en inbreng bij de Raadsvergaderingen.

De Katholieke Vereniging voor Oecumene onderhield gedurende deze jaren goed contact met mgr. Van Burgsteden en Pieter Kohnen. Pieter Kohnen was bovendien adviseur van het bestuur. Namens de vereniging bedankte voorzitter Henk van Doorn hen beiden voor de plezierige en goede samenwerking ten dienste van de oecumene in Nederland. Met ingang van januari 2012 is Pieter Kohnen werkzaam als directeur van het Verband van Katholieke Maatschappelijke Organisaties (VKMO) in 's-Hertogenbosch. ○

Oecumenische inzet door gebed, geloofsgesprek en naastenliefde

Interview met mgr. dr. Hans van den Hende

door Geert van Dartel

Vanaf eind februari bent u namens de Bisschoppenconferentie bisschop-referent voor oecumene en de Oosterse Kerken. Wilt u iets vertellen over uw persoonlijke interesse voor en betrokkenheid bij de oecumenische opdracht?

Mgr. van Burgsteden heeft als referent de oecumene met grote aandacht bevorderd. Bij zijn afscheid werd dit door de voorzitter van de Raad van Kerken onderstreept en ook door leden van de Raad. De bisschoppen hebben mij gevraagd om nu referent te worden. Oecumene is niet nieuw voor mij. Afkomstig uit Groningen, waar katholieken een minderheid zijn, heb ik als priester goede contacten onderhouden met protestantse christenen. Ook tijdens de theologiestudie in Utrecht was er veel samenwerking met protestantse en oud-katholieke theologiestudenten. Die oecumenische ontmoetingen zijn voor mij een goede voorbereiding op de taak van referent oecumene.

Oecumene is niet de gemakkelijkste portefeuille en bovendien tijdrovend. Wat verwacht u van uw referentschap en waar wilt u prioriteit aan geven?

De eenheid van de christenen is allereerst ook een verlangen van Christus Zelf. Hij bad: 'dat zij allen een mogen zijn' (Joh. 17, 21). Bouwen aan eenheid is een prioriteit. Onze oecumenische inzet draagt vrucht wanneer we in het voetspoor blijven van de Heer, voor ogen houden wat Hij heeft geleerd en gedaan. Oecumene moet gebeuren in Zijn Geest. Vertrekpunt is daarom de zogeheten spirituele oecumene: oecumenische inzet door gebed, geloofsgesprek en naastenliefde.

◆ Mgr. dr. Hans van den Hende (foto: Marlou Smit)

De Rooms-katholieke Kerk in Nederland bevindt zich in een ingrijpend proces van verandering en reorganisatie op alle niveaus. Kunnen we anno 2012 het motto van de herderlijke brief uit 1987 'Oecumene, een prioriteit!' nog overeind houden? Hoe kan daar door parochies vorm aan gegeven worden?

Ook wanneer we als katholieken in de kerkprovincie en in bisdommen druk zijn met reorganisatie blijven gebed, geloofsgesprekken en het samen optrekken in diaconie belangrijk. Oecumenische inzet hoort bij ons christen-zijn.

Op initiatief van uw voorganger, mgr. J. van Burgsteden, ging bij de Raad van Kerken het project doop(v)erkenning van start. Het traject wordt waarschijnlijk met Pinksteren afgerond met de ondertekening van de slotverkla-

ringen. Waarom hecht de R.-K. Kerk zo'n grote waarde aan de wederzijdse dooperkenning? Gaat de R.-K. Kerk de slotverklaringen ondertekenen?

In de jaren '60 zijn na het Tweede Vaticaans Concilie officiële verklaringen opgesteld tussen katholieken en andere christenen terzake de wederzijdse dooperkenning. Het project van de doop heeft hiermee direct te maken. Het doopsel maakt iemand tot een christen. Het is het begin van de weg in geloof met Christus en zijn Kerk (cfr. paus Benedictus, Porta Fidei). Wanneer we als christenen spreken met elkaar over wat ons bindt, dan

is het spreken over het doopsel dat wij ontvangen hebben fundamenteel. Ik moet mij nog nader verdiepen in de voorliggende verklaringen. Ik zal dat zeker doen.

De oecumene in Nederland wordt al decennia gedragen door katholieken en protestanten. Inmiddels doen ook orthodoxen, evangelischen en pinksterchristenen mee. Wat betekent hun inbreng voor de oecumene in Nederland?

Oecumene van Nederlandse protestanten en katholieken wordt al gauw bepaald door onze poldercultuur, terwijl oecumene in essentie wereldwijd is. Deelname van orthodoxen en pinksterchristenen maakt nog meer duidelijk dat we wereldwijd een taak te vervullen hebben: in gebed, geloofsgesprek en naastenliefde. Dat vind ik als bisschop van de wereldwijde Katholieke Kerk winst. ●

Serie icoonkaarten: *Omvorming*

Bij gelegenheid van de Zondag voor de Oosterse Kerken heeft de Katholieke Vereniging voor Oecumene een serie van vier luxe icoonkaarten uitgegeven. Behalve een icoon van de transfiguratie die ook op de poster is afgebeeld zijn het de icoon van de opwekking van Lazarus, de verrijzenis van Christus en de vrouwen bij het lege graf. Deze vier iconen zijn gekozen omdat ze gaan over de omvorming naar het nieuwe leven dat ons beloofd is. Bij iedere icoon zijn korte teksten uit de Schrift en de Byzantijnse liturgie opgenomen. De prijs van een kaartenset incl. enveloppen bedraagt € 5,- ex. verzendkosten. Bestellingen bij secretariaat@oecumene.nl of tel **030-2326907**.

Studiedag Russische Orthodxie en Katholicisme

Op 24 november 2012 – studiedag in het kasteel van Hernen over de oecumenische betrekkingen tussen de Russisch Orthodoxe Kerk en de Rooms-katholieke Kerk. Het programma van deze dag is nog in voorbereiding en wordt later op de site www.oecumene.nl aangekondigd.

Vernieuwde website www.oecumene.nl

Op 1 april is de geheel vernieuwde website van de vereniging de lucht in gegaan. Het is de bedoeling dat de website gaat functioneren als een ontmoetingspunt in een netwerk van groepen en personen die zich met oecumene bezighouden. Behalve informatie en aankondigingen van activiteiten van de vereniging moet de site een plaats voor uitwisseling van ideeën en gesprek.

Studiedag Oud-katholiek en Rooms-katholiek

In het najaar organiseert de vereniging in samenwerking met enkele oud-katholieke instellingen een studiedag naar aanleiding van het IRAD rapport (zie pag. 5). Het doel van deze bijeenkomst is om een breed publiek te informeren en uitwisseling te stimuleren. De brochure *Op weg naar genezing en verzoening* is te bestellen bij het secretariaat van de vereniging en kost € 5,- ex. verzendkosten. Exacte gegevens over de studiedag zijn binnenkort te vinden op de website www.oecumene.nl

Bezoek onze website op: www.oecumene.nl

Colofon

Overeen is het communicatieblad van de Katholieke Vereniging voor Oecumene Athanasius en Willibrord. Leden, donateurs en parochies ontvangen het blad twee maal per jaar.

Redactie: Geert van Dartel, Mirella van Herp, Leo van Leijsen

Vormgeving: VANDARTEL, Oss

Drukwerk: Van Stiphout, Helmond

Katholieke Vereniging voor Oecumene Athanasius en Willibrord

Biltstraat 121
3572 AP Utrecht
T: 030-2326907
E: secretariaat@oecumene.nl
Internet: www.oecumene.nl
ING: 801919
ING: 1087628
ISSN: 1568-2862